

Sisältö

Markku Suortamo

Esipuhe 9

TEEMAOSUUS..... 11

Liisa Tainio, Tarja Palmu ja Elina Ikävalko

Opettaja, oppilas ja koulun sukupuolistunut arki 13

Toteutuuko tasa-arvo meidän koulussamme?..... 14

Opettaja sukupuolensa edustajana 15

Oppilaisiin kohdistuvat sukupuolisäännöt 17

Teemaosuuden artikkelit 20

Osa 1 Sukupuolten tasa-arvon huomioon ottava opetus..... 23

Eija Syrjäläinen ja Tiina Kujala

**Sukupuolitietoinen tasa-arvokasvatus –
vaiettu aihe opettajankoulutuksessa ja koulun arjessa** 25

Sukupuolen huomioiminen opetuksessa ja kasvatuksessa..... 25

Sukupuolten välinen tasa-arvo Suomen lainsäädännössä..... 27

Hallitsemme keskeiset käsitteet?..... 28

Miksi sukupuolitietoisesta tasa-arvokasvatuksesta vaietaan? 33

Sitkeät stereotyyptit sukupuolineutraaleissa kouluissa..... 34

Opettajan ammattikunnan sukupuolittuneet rakenteet..... 36

Miksi opettajan tulisi olla sukupuolitietoinen?..... 37

Sirkku Lepistö

**Sukupuolinäkökulmia matematiikan oppimiseen
ja opettamiseen**..... 41

Matematiikka ja tasa-arvotavoitteet..... 41

Kulttuuriset kertomukset matematiikasta..... 43

<i>Oivaltava matikkapää vai sitkeyttä ja työntekoa?</i>	45
<i>Matematiikan opiskelu ja koulujen kulttuurit</i>	46
<i>Kulttuuristen stereotyyppien haastaminen ja purkaminen</i>	48

Tarja Palmu

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen sukupuolijäsennys	53
<i>Lukeminen</i>	54
<i>Kirjoittaminen</i>	55
<i>Puhuminen</i>	56
<i>Äidinkielen oppikirjat</i>	57
<i>Kolme käsitystä sukupuolesta</i>	58

Jaana Lepistö

Käsitöiden tekeminen ei vaadi tiettyä sukupuolta	59
<i>Haasteena käsityöoppiaineen kehittäminen</i>	59
<i>Käsityön kasvatuksellinen substanssi</i>	
<i>– materiaalisuus ja toiminnallisuus</i>	60
<i>Monipuolisen käsityön opetuksen mahdollisuuksia</i>	62
<i>Sukupuolten vai sukupuoleton käsityö?</i>	65
<i>Tuetaanko sukupuolella käsityön opiskelua?</i>	67
<i>Tavoitteena tasa-arvoinen käsityön opetus</i>	69
<i>Käsityön opetus ajassa – utopiaako?</i>	72

Päivi Berg

Sukupuoli liikunnanopetuksessa	79
<i>Tytöt ja pojat liikunnan opetussuunnitelmateksteissä</i>	80
<i>Tytöt ja pojat liikunnanopetuksen käytännöissä</i>	81
<i>Koululiikunnan mahdollisuuksista</i>	82

Osa 2 Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus koulussa..... 85

Jukka Lehtonen

”Kaikki kuvatkin on sellaisia: isä, äiti ja lapsi”

– heteronormatiivisuus eri koulutusasteilla 87

Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus: keskeisiä käsitteitä 88

*Varhaiskasvatus ja alakoulu: haasteena
sukupuolen ja perheiden moninaisuus..... 91*

*Yläkoulu: haasteena sukupuolittunut
kiusaaminen ja seksuaalisuuteen kasvattaminen 94*

*Toinen aste: haasteena seksuaalisuuden
ilmaisu ja minäkuvan rakentaminen..... 98*

*Korkeakoulutus: haasteena oman elämän
ja ammatillisen osaamisen rakentaminen 102*

Vinkkejä opetuksen ja koulukulttuurin kehittämiseksi 104

Marita Karvinen

Sateenkaaren värit koulussa

– suvaitsevaisuudesta yhdenvertaisuuteen..... 111

*Tyttöpoikia, poikatyttöjä ja transnuoria
– epätyypillinen sukupuoli lapsuudessa ja nuoruudessa..... 112*

Seksuaalivähemmistöön kuuluvat nuoret koulumaailmassa 116

Homottelu: harmitonta läppää vai turvallisuuskysymys?..... 118

Kiusaaminen ja nuorten hyvinvointi 121

Moninaisuus näkyväksi – arvot todeksi 123

Moninaisuutta koko kouluyhteisössä 128

Vanhemmat ja koulun moninaisuuskasvatus 129

Moninaisuus kasvattaa, kasvata moninaisuuteen..... 130

Heli Lehto

Kaksi tositarinaa sukupuolen ja

seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta..... 133

Osa 3 Opettajat tasa-arvon edelläkävijöinä 143

Elina Ikävalko

Suunnittelu on tekoja

– tasa-arvosuunnittelu osana koulujen tasa-arvotyötä 145

Mitä tasa-arvolainsäädäntö edellyttää oppilaitoksilta? 146

Tarvitaanko peruskouluihin tasa-arvosuunnittelun velvoite? 147

Oppilaitosten tasa-arvosuunnittelu kyselytutkimuksen valossa 149

Tasa-arvosuunnittelu innostaa, mutta kaipaa lisää tukea 150

Tasa-arvpuheen ongelmat ja yhdenvertaisuus 151

Vinkkejä tasa-arvosuunnittelun aloittamiseksi 152

Leena Isosomppi

Opettajat ja koulu yhteisöt tasa-arvo-osaajina 159

Opettaja tasa-arvo-osaajana 159

Tasa-arvotilanteen selvitys kyselyiden avulla 162

Opettaja oman toimintansa tutkijana 164

Tasa-arvo- ja sukupuolitietoisia kansalaisia kasvattamaan 167

VUOSIKIRJAOSUUS 173

Markku Suortamo

Johdanto 175

Hannu Laaksola

Lukuvuoden 2009–2010 tapahtumia 177

Poimintoja tapahtumista 193

Segregaation lieventämistyöryhmän kannanotto 193

Markku Suortamo: OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkaisen haastattelu . 197

Matti Lassila: Suomalais-emiraattilainen peruskoulu

Arabian niemimaalle 205

Jouni Välijärvi

Koulua, oppimista, opettamista ja opettajaa koskevan tutkimuksen satoa 2009 211

Kirjoittajat 233